

3. Кабаченко Т. С. Методы психологического воздействия: Учебное пособие / Т. С. Кабаченко. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 544 с.
4. Крижанская Ю. С. Грамматика общения. – 2-е изд. / Ю. С. Крижанская, В. П. Третьяков. – М.: Смысл; Академический проект, 1999. – 279 с.
5. Осипова А. А. Манипуляции в общении и их нейтрализация: умей сказать «нет!»/А. А. Осипова. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 220 с., [1]с. – (Психологический практикум)
6. Шейнов В. П. Психология власти / В. П. Шейнов. – М.: Ось – 89, 2003. – 528 с.
7. Шостром С. Анти – Карнеги. - [Электронный код доступа]: http://lib.aldebaran.ru/author/shostrom_yeverett/shostrom_yeverett_antikarnegi/

Медвечук В.

Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.

ВІЙСЬКОВИЙ ГЕНІЙ М. КУТУЗОВА

Михайло Іларіонович Кутузов є однією із найбільших людей Росії. Він уособлює собою силу й мужність російської армії, і є найактуальнішою особою. Рішення проблеми «*dranh nah Osten*» стояло Росії в усі часи, починаючи з Олександра Невського і закінчуючи сьогоднішнім НАТО. З положень цих сутичок Заходу Росія завжди виходила переможницею, інакше їй загрожувало знищення. Відповідальність що лежала на предводителях і полководців Росії була така, що виключалася можливість помилки у діях [1, с. 252].

В сучасній історіографії М. І. Кутузова заслужено називають рятівником Росії. Те, що він зробив для Батьківщини під час війни 1812 року, ніколи не буде забуте. Михайло Іларіонович народився в сім'ї генерал– поручика. Слід зауважити, що Кутузов ще з дитинства виховувався у дусі героїв Полтавської баталії. Але суть полягала не тільки у виховному значенні героїчних традицій. Аналіз полководницького мистецтва Кутузова виразно показує те спільне, що зближує його з полководницьким мистецтвом Петра I [3, с. 158].

Кутузова прийнято вважати учнем Румянцева і Суворова, і це безумовно правильно: вони його прями вчителі, що передавали свої методи водіння військ, свій бойовий досвід безпосередньо на полях битви.

Його батько був військовим інженером і син пішов по стопах батька, закінчивши інженерно-артилерійську школу. Бойове хрещення він отримав на російсько-турецькій війні 1768–1774 років. Тут, служачи під командуванням Суворова і Румянцева, він брав участь у багатьох битвах, виявляв себе хоробрим офіцером.

Отже, як я вже згадував, після закінчення артилерійського та інженерного корпусу Михайло Іларіонич служив у Польщі, жив у Москві, служив прем'єр майором на Дунаї.

Також він відзначився під час першої турецької війни в боях при Рябий Могилі, Ларго і Кагулі. У 1774 році при атаці села Шуми (поблизу Алушти) був важко поранений (куля вдарила в лівий скроню і вийшла біля правого ока).

У 1787 році спалахнула нова війна з Туреччиною. Кутузов прикривав своїм корпусом кордону Росії але Бугу, потім війська Кутузова були включені до складу діючої Катеринославської армії. Командувач армією Катеринославської Потьомкін вирішив взяти чорноморську турецьку фортецю Очаків. Російські війська, в тому числі і корпус Кутузова, обложили Очаків. Облога фортеці тривала довго, російські війська гинули від хвороб і поневірялися більше, ніж добре підготовлені до облоги турки. Проте Потьомкін зволікав і не наважувався на штурм. Військові дії обмежувалися дрібними сутичками [4, с. 46].

Під час однієї з вилазок турки атакували прикриття егерів Бузького корпусу. Зав'язалася серйозна бій. Кутузов повів війська в атаку і був важко поранений. Куля пробила голову навиліт майже в тому ж місці, що й при першому пораненні. Лікарі засудили його до смерті, вважаючи, що він не доживе до ранку. Але Кутузов вижив, тільки праве око його почав сліпнути.

«Якби, - писали лікарі, - **такий випадок** передала нам історія, ми б вважали це байкою. Але ми бачили чудо, здійснене з генералом Кутузовим».

Взимку 1790 року, брав участь під керівництвом Суворова у штурмі Ізмаїла - однієї з найбільш потужних турецьких фортець. Його солдати двічі брали фортечний вал, і двічі турки

скидали їх у яму. Переможною стала тільки третя атака. Кутузов на чолі колони опанував бастіоном і перший увірвався всередину міста. У 1792 році, командуючи лівофланговою колоною В армії генерала Каховського, Кутузов сприяв перемозі над поляками при Дубенко. У 1793 році успішно виконав у Константинополі дипломатичні доручення Катерини І.

У вересні 1794 року Михайло Іларіонович був призначений директором сухопутного кадетського корпусу, де керував навчанням і вихованням майбутніх офіцерів російської армії. Сам читав їм лекції з військової історії, вперше ввів в корпусі викладання тактики.

Продовжуючи цю діяльність, Кутузов одночасно виконує посаду командувача сухопутними військами у Фінляндії, інспектує їх, будує там укріплення, бере участь у дипломатичних зносинах, спрямованих на поліпшення відносин Росії зі Швецією.

У 1795р. призначений генерал-директором сухопутного шляхетського корпусу.

За сходження на престол Олександра І Кутузов отримав посаду Санкт-Петербурзького військового губернатора, але в 1802 році викликав незадоволення царя незадовільним станом Санкт-Петербурзької поліції і був звільнений в свої посади.

У 1805 році його було поставлено на чолі російської армії, надісланої на допомогу Австрії. Стиснутий розпорядженнями австрійської військової ради, він не міг прийти на виручку Маккі, але вдало відвів свою армію в Богемії, де з'єднався з Буксгевденом. Відповідальність за Аустерліцьку поразку не може бути покладено на Кутузова: фактично у нього не було влади головнокомандувача, і бій вівся не за його планом. Тим не менш імператор Олександр І після Аустерліца назавжди зберіг неприхильність до Кутузову. У 1808 році Кутузов був відправлений у Валахію на допомогу пристарілому князю Прозоровському, але внаслідок не згод з головнокомандуючим був відкликаний і призначений віленським військовим губернатором. У 1811 році Кутузов прийняв командування над Дунайською армією. Низка успішних операцій призвела до укладення миру з турками, необхідного для Росії через французьке нашестья, невідворотність якого була очевидна [4, с. 53].

На західно-російському кордоні до червня 1812 року було зосереджені три потужні угруповання французьких військ, мали 500 тисяч жителів піхоти і кавалерії при 1372 гарматах. Розробляючи план походу, Наполеон розраховував стрімким ударом розгромити російські війська у прикордонних боях, поставити Росію коліна й цим ще більше зміцнити свою могутність в Європі.

12 червня 1812 року наполеонівська армія перейшла через Німан і вторглася до меж Росії. Головний удар французьких військ направили на Москву.

Війна для Росії почалася не вигідною стратегічною обстановкою, при несприятливому співвідношенні сил. Чисельність російських військ західному кордоні становила 300 тисяч солдатів за 1200 гарматах, розтягнуті широкому фронту від Чорного до Балтійських морів. Західний кордон країни захищали три армії: 1-ша Західна армія генерала Барклая-де Толлі була у Литві, і прикривала Петербурзький напрям; 2-га Західна армія генерала Багратіона прикривала Московський; 3-тя Західна армія під керівництвом Тормасова захищала Київський напрям. До того ж в Валахії перебувала дунайська армія під керівництвом адмірала Чічагова. Розробленим у Петербурзі плани війни мали низку серйозних прорахунків у створенні оборони країни. Це викликало для російської армії величезні труднощі як призвело до її відступу [4, с.67].

Біля Смоленська 1 - ша і 2 - га армії з'єдналися. 18 серпня відбулося бій, де наочно проявилася неготовність російської армії до війни з Наполеоном. Слід сказати, що для Наполеона взяття Смоленська обійшлося ціною 20 тисяч вояків, а тим часом в російську армію вступало дедалі більше ополчення.

Спеціально створений Надзвичайний комітет на вирішення питання, кому вручити долю армії й Росії, заявив, що члени комітету одногосно вибрали Кутузова. Олександр І, всупереч за власним бажанням, 8 (20) серпня затвердила рішення Надзвичайного комітету і підписав указ про про призначення Кутузова головнокомандуючим.

Кутузов прибув армію 17 (29) серпня. Його приїзд викликав загальне підняття духу у російській армії. «Прийшов Кутузов бити французів», - говорили солдати [4, с. 75].

Поки Кутузов їхав до армії, вона із боями відходила Схід. Наполеонівські війська захопили значну частину Російської імперії. Ознайомившись зі справами у армії, далі відкладати проведення генерального бою було неможливо, і Кутузов приймає остаточне

рішення зборів його дати. Він дає відповідний наказ виконувача обов'язків начальник головного штабу Л. Л. Бенігсену знайти підходящу позицію. Командування зупинилося на бою біля Бородінського поля, до якого армія стала підходити вранці 22 серпня.

Місцевість у районі Бородіно, що за 12 кілометрів на захід від Можайска, горбиста і пересічена значною кількістю річок і струмків, утворювала яри. Східна частина поля більше піднята. Через село протікає ріка Колоць, що у 4 - х кілометрах від села занурюється у річку Москва. Річка мала високий і стрімчастий берег, добре який прикривав правий фланг позицій російської армії. Лівий ж фланг підходив впритул до малому лісі, сильно порослому дрібним чагарникам і навіть місцями заболоченому.

Посівши позицію при Бородіно, російська армія мала багато переваг. Вибір місця - це одна з полководницьких мистецтв Кутузова. Складність пересування кінноти і піхоти противника, перекриття доріг, які ведуть до Москви [5, с. 98].

Перед боєм французька армія налічувала 135 тисяч солдатів. Їй протистояла російська армія в 120 тисяч.

Наполеон розглядав Бородінську битву як одним ударом вирішити війну собі на користь. Його план у тому, щоб, прорвавши російські позиції лівому фланзі в центрі, відтіснити армію Кутузова в закрут Москви-ріки при впадіння у неї річки Колочи і знищити. Кутузов поставив перед військами завдання вимотати і знекровити ворога в оборонному бої, про те, щоб у сприятливий момент перехопити ініціативу і стати в контрнаступ.

Співвідношення сил досі було в боці Наполеона, але в Кутузова було перевага в артилерії. Кутузов спробував скористатися цим зверхністю й розставив армію, а отже Наполеон не зміг обійти її й напасти в тилу. Кутузов поставив батарею на висоті просто у центрі армії, поруч із батареєю були піхотні полки, щоб відбивати атаки французів на батарею. На правому крилі російських армій Кутузов поставив I - шу армію Барклая - де Толлі, лівому крилі стояли земляні зміцнення (флеші) у вигляді кута, їх посіла 2 - га армія Багратіона. Також сталася на кілька кілометрів вперед лівому фланзі був виставлено Шевардинський редут, та ще лівіше перебував корпус Тучкова. 24 серпня французи атакували Шевардинський редут. Це дозволило б виграти час і намірилася зміцнити основні позиції [4, с. 125].

Бородінська битва почалася через, 26 серпня 1812 року. Рано вранці пролунав перший постріл, потім ще та ще – так починалася «битва гігантів». Наполеон, користуючись випробуваною тактикою, послав основних сил на лівий фланг. Він розраховував швидко розбити їх, і, користуючись збентеженням напасти з флангу і з тилу. На лівий фланг Наполеон стяг майже всю артилерію. Але це принесло Наполеону очікуваних результатів, на лівому фланзі стояв відважний і розумний Багратіон, який встигав скрізь на підмогу і прикривав фланги. Безперервно йшли атаки французів, куди російські відповідали контратаками. Росіяни стояли смерть, боротьба тривала 7 годин. Лише в середині дня після 8 атак, коли Багратіона смертельно пораненого забрали з поля бою французи взяли флеші, але росіяни не здали позиції, тільки відступили за яр. Так само Наполеону не вдалося прорватись і у центрі. Французи завзято прагнули захопити батарею (Курганну висоту), але щоразу їх відкидали штиковими атаками [4, с. 145].

Протягом усього бою Кутузов приходив у повному розумінні слова мозком російської армії.

Бій тривало 15 годин, затихнуло лише пізнього вечора. Кутузов виконав свій план та практично виграв битву. Французи відступили на колишні позиції, не вирішивши поставленого завдання – знищити російську армію.

Втрати обох армій були величезні: у французів вибуло з експлуатації 50 тисяч солдатів, в росіян 38 тисяч.

«Оцінюючи бородінського бою, – зазначає військовий історик П. А. Жилін, - треба виділити три головних аспекти:

- наполеонівська армія не зламала опір російських військ;
- російська армія знищила половину військ супротивника;
- на Бородінському полі французька армія отримала не відновлюване моральне потрясіння, тоді як в російських військ зросла упевненість у перемозі».

Кутузов виконав свій обов'язок – він врятував Росію і можна навіть сказати Європу від погибелі для нащадків, вдалося вивести Росію з тяжкого становища, прославити в увесь світ як непереможну і всі завдяки як його геніальності, але та її щирою любви до свого народу[2, с. 56].

Кутузов був геніальним полководцем. Справедливо шанувався не лише видатним стратегом і тактиком, але одним з кращих військових інженерів Росії. Він володів яким і тонким розумом, твердою волею, глибокими військовими знаннями і великим бойовим досвідом. Як стратег він завжди намагався вивчити свого супротивника, вмів врахувати всі елементи обстановки і неухильно прагнув до досягнення наміченої мети. Головна особливість його військового таланту - обережність. Глибоко обмірковуючи кожний свій крок, він намагався брати хитрістю там, де застосування сили було недоцільно. Рівновага його ясного розуму і неухильної волі ніколи не порушувалося. Він умів бути привабливим у зверненні, розумів натуру російського солдата, умів піднімати його дух і користувався безмежною довірою своїх підлеглих.

Те, що Михайло Іларіонович Кутузов був найбільшим воєначальником, викликає сумнів тільки у західних істориків, які вважають, що Наполеона перемогла не російська армія, а російський мороз. Судження це на мою думку дуже убоге - адже росіяни знаходилися у тих же умовах, що і французи (до того ж у середній Росії в кінці вересня і на початку жовтня ніхто ніколи не замерзав).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тарле В. С. Михаил Илларионович Кутузов - полководец и дипломат / В. С. Тарле. – М.: 1945. – 450 с.
2. Байов А. К. Курс истории русского военного искусства в 7 томах. Т. 7. Воинская комиссия 1801 г. – Бородинское сражение / А. К. Байов. – СПб.– 1913. – 469 с.
3. Брагин. М. Г. «Кутузов»: Молодая гвардия / М. Г. Брагин. – М.: 1995. 120 с.
4. Пунін Л. Н. Фельдмаршал Кутузов / Л. Н. Пунін. – М.: Военное Издательство Министерства Обороны СССР. – 1957. – 233 с.
5. Сироткин В. Г. Отечественная война 1812 года: Кн. Для учащихся ст. классов сред. шк. / В. Г. Сироткин. – М.: Просвещение. – 1988. – 255 с.: ил.
6. Окунев Н. А. Рассуждение о больших военных действиях, битвах и сражениях, происходивших при вторжении в Россию в 1812 году Н. А. Окунев. – Санкт-Петербург. – 1841. – 301 с.

Радецький В.

Науковий керівник –доц. Валіон О. П.

РЕЛІГІЙНІ ПОГЛЯДИ МАКСИМІЛІАНА РОБЕСП'ЄРА

Впродовж усієї Великої Французької революції серед багатьох ворогів, які оточували революційну Францію як із зовні, так із середини країни, особливе місце посідало католицьке духовенство. Серед населення поширювалася думка: «*Церква – ворожа, тож нехай буде покінчено назавжди з католицьким культом!*» [1, с. 121]. Особливого розмаху боротьба із Католицькою церквою набула під час перебування при владі якобінців. Одразу слід відмітити, що серед верхівки якобінців не було єдиного погляду на засоби релігійної боротьби, тому, досліджуючи особливості революційної боротьби з Католицькою церквою, особливу увагу слід звернути на релігійні погляди лідера якобінського руху Максиміліана Робесп'єра. Їх вивчення допоможе не лише проаналізувати особливості світогляду Робесп'єра, а й дасть змогу краще зрозуміти ідеологію якобінства в цілому.

Виходячи з актуальності теми дослідження, автор поставив за мету простежити еволюцію релігійних поглядів Максиміліана Робесп'єра в контексті аналізу ідейної платформи якобінської диктатури, а також розкрити ставлення лідера якобінців до процесу дехристиянізації у революційній Франції.

В історіографічній базі дослідження особливе місце посідає праця французького історика А. Олара [3], в якій автор робить спробу простежити релігійну ситуацію у Франції впродовж революції 1789–1794 рр. Проблема еволюції світогляду Робесп'єра яскраво висвітлена у статті Е. Серебрянської [5]. Окремі аспекти вивчення релігійного питання у революційній Франції досліджували М. Домнич [1], Я. Захер [2], Ф. Маутнер [4].